

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.3.2.2024

Pan
Łukasz Młynarczyk
Prezes Zarządu
w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki
Komunalnej Sp. z o. o. w Choszcznie
Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki
Komunalnej Sp. z o. o. w Choszcznie
ul. Wolności 26
73-200 Choszczno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/084 Ograniczenie strat wody w systemach wodociągowych w województwie zachodniopomorskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Choszczynie ¹ , ul. Wolności 26, 73-200 Choszczno
Kierownik jednostki kontrolowanej	Łukasz Młynarczyk, Prezes Zarządu w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Choszczynie ² od 1 lutego 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe przedsiębiorstw wodociagowych do realizacji zadań związanych z ograniczeniami strat wody. 2. Działania podejmowane przez przedsiębiorstwo wodociagowe w zakresie ograniczania strat wody.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	Małgorzata Chabiniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LSZ/21/2024 z 22 stycznia 2024 r. (akta kontroli str. 1-2, 12-13)

¹ Dalej: MPGK lub Spółka.

² Dalej: Prezes.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

MPGK w kontrolowanym okresie było przygotowane organizacyjnie i finansowo do realizacji zadań związanych z ograniczeniem strat wody. Spółka posiadała aktualne zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków obejmujące swoim zakresem obszar faktycznego świadczenia usług. Pozwolenia wodnoprawne na pobór wód dla 11 z 13 ujęć wody były aktualne przez cały okres objęty kontrolą. W MPGK wyznaczono osoby posiadające doświadczenie i wiedzę do realizacji zadań związanych z ograniczaniem strat wody. Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych został rzetelnie opracowany i uwzględniono w nim zadania racjonalizujące zużycie wody i ograniczające straty wody. Spółka wyposażona była w sprzęt przeznaczony do wykrywania strat wody, lokalizowania przecieków, usuwania awarii oraz w systemy informatyczne wspierające monitorowanie straty wody. Taryfa dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków została opracowana z uwzględnieniem art. 20 ust. 2-4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁵. Spółka rzetelnie podejmowała działania w celu ograniczenia awarii sieci wodociagowej. W latach 2021-2023 średni wskaźnik intensywności uszkodzeń pozostawał na niskim poziomie i wynosił od 0,13 do 0,15, a średni czas usuwania awarii od 1,7 do 2,4 godziny. MPGK rzetelnie sporządzało bilans wody, który stanowił podstawę do określenia strat wody.

Wartość procentowego wskaźnika strat wody w badanym okresie wzrosła o 8,6 punktu procentowego (z 15,8% w 2021 r., do 24,4% w 2023 r.).

Zużycie wody na potrzeby własne przez Spółę wykazywało tendencję malejącą i obniżyło się o 1,2 p.p. (z 15,8% w 2021 r. do 14,6% w 2023 r.). Strefy ochronny bezpośredniej ujęć wody były ogrodzone oraz prawidłowo oznaczone i zagospodarowane.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły braku aktualnych pozwoleń wodnoprawnych dla dwóch ujęć wody i przekroczenia ilości wody dopuszczalnej do pobrania w skali roku wynikającej z pozwolenia wodnoprawnego oraz nieprzeprowadzania pięcioletnich kontroli sieci wodociagowej, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁶.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe przedsiębiorstw wodociagowych do realizacji zadań w zakresie ograniczania strat wody.

Opis stanu faktycznego

1.1. W badanym okresie na terenie objętym działaniem MPGK występował jeden system dystrybucji który, korzystając z 13 ujęć wody⁸, zasiliał 33 miejscowości.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 537, ze zm. dalej: ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm. , dalej: ustawa Prawo budowlane.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Stacja Uzdadniania Wody (dalej: SUW) Zamęcin, SUW Wysokie, SUW Stary Klukom, SUW Radaczewo (zasila miejscowości: Radaczewo, Sławęcin, Sulino), SUW Raduń, SUW Suliszewo (zasila miejscowości Suliszewo, Rzeczek, Rzecko, Kolki, Krzowiec), SUW Gleżno, SUW Korytowo, SUW Zwierzyn (zasila miejscowości Zwierzyn, N. Żeńsko), SUW Golcza, SUW Piasecznik, SUW Choszczno (zasila miejscowości Choszczno, Smoleń, Koplin, Rudniki, Stawin, Pakość, Bonin, Stradzewo, Gostyczyn, Roztocze, Radlice, Sułowo, Witoszyn, Oraczewice).

W latach 2021-2023 na koniec każdego roku niżej wymienione dane prezentowały się odpowiednio:

- długość sieci wodociągowej (km): 213,23 km⁹, 213,56 km¹⁰ i 215,43 km¹¹;
 - liczba przyłączy wodociągowych: 2 100 w 2021 r. i 2 156 w 2023 r.
 - liczba obsługiwanych odbiorców : 3 946 w 2021 r., 3 968 w 2022 r. i 3 992 w 2023 r.,
 - liczba mieszkańców (pobyt stały): 19 847 w 2021 r., 19 612 w 2022 r. i 19 359 w 2023 r., 99% z nich korzystało z sieci wodociągowej i 97 % z sieci kanalizacyjnej,
 - ilość budynków w gminie: 2 978¹² w 2021 r., 2 980¹³ w 2022 r. i 2 914¹⁴ w 2023 r.
- Sieć nie była zasilana dodatkowo poprzez zakup wody, a średnie ciśnienie w sieci wynosiło- 45,8 mH₂O¹⁵.

(akta kontroli str. 25, 27-28, 39-62)

MPGK nie posiadała danych dotyczących wieku i struktury materiałowej sieci. Dyrektor Zakładu Wodociągów i Kanalizacji¹⁶ Paweł Gałwa, wyjaśnił, że wynikało to z braku prowadzonej ewidencji struktury wiekowej i materiałowej. W 2008 r. powstało MPGK, które przejęło sieci od Gminy Choszczno. Sieci wodociągowe podczas przynależności do Gminy nie były zinwentaryzowane jak również przy przejęciu sieci od Gminy nie była sporządzona inwentaryzacja.

(akta kontroli str. 25, 27-28, 38)

1.2. W latach 2021-2023 MPGK posiadało pozwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków¹⁷, wydane na czas nieokreślony poczynawszy od 1 listopada 2007 r. Pozwolenie obejmowało swoim zakresem teren Gminy Choszczno tj. obszar świadczenia usług. Dla 13 ujęć wody wydano pozwolenia wodnoprawne na pobór wody oraz na odprowadzanie ścieków. Z ww. 13 pozwoleń 11¹⁸ było aktualnych przez cały okres objęty kontrolą. W przypadku dwóch ujęć wody, w okresie objętym kontrolą, Spółka nie posiadała aktualnego pozwolenia odpowiednio przez 442 dni (SUW Zamęcin) i trzy lata (SUW Wysokie). Ponadto w przypadku siedmiu ujęć wody¹⁹ Spółka przekroczyła ilości wody dopuszczalnej do pobrania w skali roku, wynikającej z pozwolenia wodnoprawnego co opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 63-335)

Za okres od 15.10.2022 r. – 31.12.2023 r. tj. przez 442 dni MPGK zapłaciła podwyższone opłaty w łącznej wysokości 13 160 zł²⁰ na podstawie informacji ustalającej wysokość opłaty podwyższonej na usługi wodne wydanej dla SUW Zamęcin. W przypadku SUW Wysokie (za okres 4 – 31 grudnia 2023 r. tj. za 28 dni)²¹ oraz

⁹ Z tego 142,26 km sieć rozdzielcza i 71 km przyłącza.

¹⁰ Z tego 142,56 km sieć rozdzielcza i 71 km przyłącza.

¹¹ Z tego 143,43 km sieć rozdzielcza i 72 km przyłącza.

¹² W tym 2 134 budynków podłączonych do sieci wodociągowej i 1 751 podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

¹³ W tym 2 159 budynków podłączonych do sieci wodociągowej i 1 774 podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

¹⁴ W tym 2 173 budynków podłączonych do sieci wodociągowej i 1 790 podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

¹⁵ Metra słupa wody.

¹⁶ Dalej: Dyrektor.

¹⁷ Decyzja Burmistrza Choszczna z 31 października 2007 r. nr KO.IV-7015-1/2/2007.

¹⁸ SUW St. Klukom, SUW Radaczewo, SUW Raduń, SUW Gleźno, SUW Korytowo, SUW Golcza, SUW Zamęcin, SUW Zwierzyn.

¹⁹ Dotyczy SUW: St. Klukom - przekroczenie w 2021 r. o 673 m³, Radaczewo, - przekroczenie w 2021 r. o 2 787 m³, Gleźno - przekroczenie w 2021 r. o 1 703 m³, 2022 r. o 2 328 m³ i 2023 r. o 2 478 m³, Korytowo, - przekroczenie w 2023 r. o 3 146 m³, Golcza - przekroczenie w 2021 r. o 662 m³ i 2022 r. o 115 m³, Zwierzyn - przekroczenie w 2022 r. o 8 426 m³ i 2023 r. o 7 053 m³, Zamęcin - przekroczenie w 2021 r. o 3 350 m³.

²⁰ Z tego: 2 715 zł za okres 16 października 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. (Informacja ustalającej wysokość opłaty podwyższonej na usługi wodne nr: SZ.ZUO.3.471.2360.OP.2022.MK z 6 czerwca 2023 r.) i 10 445 za okres 1 stycznia-31 grudnia 2023 r., na podstawie informacji ustalającej wysokość opłaty podwyższonej na usługi wodne nr: SZ.ZUO.3.471.462.OP.2023.MK z 18 maja 2023 r. (I kwartał 2023), SZ.ZUO.3.471.1016.OP.2023.MK z 3 sierpnia 2023 r. (II kwartał 2023 r.), SZ.ZUO.3.471.1016.OP.2023.MK z 3 sierpnia 2023 r. (III kwartał 2023 r.) i SZ.ZUO.3.471.2138.OP.2023.MK z 1 lutego 2024 r. (IV kwartał 2023 r.).

²¹ Do 21 lutego 2024 r. tj. do dnia przeprowadzenia badania nie została wydana przez Wody Polskie informacja ustalająca wysokość opłaty podwyższonej za usługi wodne, stosownie do art. 280 ust. 5 i 6 ustawy Prawo wodne.

pozostałych siedmiu SUW²² Spółka nie ponosiła podwyższonych opłat za usługi wodne.
(akta kontroli str. 63-68, 78-87, 97-108, 111-112, 123-124, 145-160, 161-335)

1.3. Uchwałą Nr IV/52/2006²³ Rada Miejska w Choszczynie wyraziła zgodę na utworzenie MPGK w celu wykonywania i realizacji zadań użyteczności publicznej należących do zadań własnych Gminy Choszczno, w tym m.in. zbiorowego zaopatrzenia w wodę i utrzymania urządzeń wodociagowych (§1 pkt 1 uchwały). W dniu 23 października 2007 r. podpisano akt założycielski Spółki²⁴, a 20 listopada 2007 r. Spółka została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego. W okresie objętym kontrolą Spółka prowadziła działalność gospodarczą m.in. w zakresie poboru, uzdatniania i dostarczania wody. Zadania te realizował, działający w strukturach Spółki, Zakład Wodociągów i Kanalizacji²⁵, podlegający Prezesowi Zarządu. Zadania związane z ograniczaniem i monitorowaniem strat wody, analizami w tym zakresie, poszukiwaniem rozwiązań mających na celu zapobieganie stratom wody w okresie 1 stycznia 2021 r. – 31 lipca 2023 r. wykonywało trzech, a od 1 sierpnia 2023 r. dwóch pracowników, posiadających doświadczenie i wiedzę w tym zakresie²⁶. Zakresy czynności tych pracowników były aktualne. W zakresach czynności przypisano im m.in. zadania w zakresie prowadzenia bieżącej analizy zużycia wody, ewentualnych strat oraz eliminowanie tych strat.

(akta kontroli str. 17-24, 355-396)

1.4. MPGK nie wprowadziło pisemnych zasad (procedur, wytycznych, instrukcji) w zakresie sporządzania bilansu wody, monitorowania strat wody, wyznaczania wskaźników strat wody i wskaźników awaryjności oraz sporządzania rejestrów awarii sieci i ich usuwania.

(akta kontroli str. 397-398)

Dyrektor wyjaśnił: *Przyczyną nie wprowadzenia takich zasad był brak wytycznych i przepisów nakazujących wprowadzenie zasad (procedur, wytycznych, instrukcji) co nie znaczy, że nie prowadziliśmy wewnętrznych analiz np. dzięki rejestrowi awarii dokonywaliśmy uaktualnienia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i kanalizacyjnych.* Dyrektor wyjaśnił również, że w Spółce przyjęto następujący sposób postępowania: 1) bilansowanie wody - odbywało się poprzez gromadzenie danych odczytanych z programów PMAC PLUS²⁷ i Proces 2. Programy rejestrowały dane z odczytu wodomierzy / przepływomierzy. Odczyty były zbierane i przenoszone do zbiorczego zestawienia wszystkich punktów pomiarowych ujęć wody, a następnie archiwizowane; 2) monitorowanie strat wody odbywało się przy pomocy PMAC PLUS i PROCES 2. Systemy wykrywały nagłe skoki produkcji wody wtłaczanej do sieci wodociagowej i alarmowały o możliwości wystąpienia awarii, ewentualnej kradzieży wody lub błędnych wskazaniach urządzeń pomiarowych (wodomierze / przepływomierze). Prowadzono również rejestr awarii sieci wodociagowej, w którym ujmowano informacje dot. m.in. numeru ewidencyjnego, daty, miejsca awarii, sieci (odcinka), rodzaju materiału, średnicy, liczby osób (pracowników), sprzętu użytego do usunięcia awarii, czasu trwania awarii.

(akta kontroli str. 397-398)

²² Odpowiednio SUW: St. Klukom (przekroczenie w 2021 r.), Radaczewo (przekroczenie w 2021 r.), Gleźno (przekroczenie w 2021 r., 2022 r. i 2023 r.), Korytowo (przekroczenie w 2023 r.), Golcza (przekroczenie w 2021 r. i 2022 r.), Zwierzyń (przekroczenie w 2022 r. i 2023 r.), Zamęcin (przekroczenie w 2021 r.).

²³ Uchwała Nr IV/52/2006 z dnia 28 grudnia 2006 r. Rady Miejskiej w Choszczynie w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie spółki komunalnej pod firmą Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Choszczynie oraz w sprawie powierzenia tej spółce zadań z zakresu użyteczności publicznej.

²⁴ W formie aktu notarialnego (Rep. A nr 6394/2007).

²⁵ Dalej: Zakład.

²⁶ M.in. ponad 10-letnie doświadczenie zawodowe w ZWIK oraz wykształcenie i wiedzę m.in. w zakresie uzdatniania wody i oczyszczania ścieków, hydrologii i ochrony wód.

²⁷ Pressure Monitoring and Control Software.

1.5. Rada Miejska w Choszczynie uchwala z 11 października 2013 r. przyjęła Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociagowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych dla miasta i gminy Choszczno²⁸ na lata 2013-2024²⁹. Plan zaktualizowano uchwalami Rady Miejskiej 9 marca 2018 r. (na lata 2018-2021³⁰) i 30 czerwca 2021 r. (na lata 2021-2024³¹).

(akta kontroli str. 399-430)

W Planie na lata 2021 – 2024³² ujęto następujące zadania racjonalizujące zużycie wody i ograniczające straty wody:

- budowa systemu monitoringu i opomiarowania sieci wodociagowej na terenie miasta Choszczno. Koszt realizacji zadania w latach 2021-2024 oszacowano na kwotę 1 349,8 tys. zł netto, w całości finansowane ze środków własnych. Zadanie to stanowiło kontynuację rozbudowy systemu monitorowania sieci wodociagowych poprzez montaż układów pomiarowych rozmieszczanych w węzłowych punktach sieci ujętego w planach na lata 2013-2020. Pierwszy etap polegał na zainstalowaniu systemu sterowania pompami (falowniki i przepływomierze), sterowników na SUW w Choszczynie, montażu urządzeń pomiarowych (wodomierzy) na wiejskich ujęciach wody oraz zakupie przepływomierzy i zasuw na sieci w Choszczynie. W kolejnym etapie zaplanowano zakup i montaż wodomierzy do zdalnego odczytu wraz z modułami radiowymi;
- budowa sieci wodociagowej Koplin-Zamęcin-Gleżno wraz ze strefową przepompownią i magazynem wód. W efekcie realizacji tego zadania ma nastąpić polepszenie jakości wody, zmniejszenie awaryjności i strat wody. Realizację zadania zaplanowano na lata 2021-2024, koszt realizacji oszacowano na kwotę 3 335 tys. zł netto, finansowane ze środków własnych oraz NFOŚiGW³³ w ramach projektu *FEnIKS 2.5: Woda do spożycia*³⁴.

(akta kontroli str. 399-430)

1.6. W latach 2021-2023 MPGK wyposażone było w sprzęt³⁵ przeznaczony do wykrywania strat wody, lokalizowania przecieków, usuwania awarii³⁶ taki jak: przepływomierze elektromagnetyczne, rejestratory Cello, wodomierze przystosowane do zdalnego odczytu wraz z nakładkami radiowymi, metrolog, sprzęt do robót

²⁸ Dalej: Plan.

²⁹ Uchwała nr XXXIV/288/2013 Rady Miejskiej w Choszczynie z 11 października 2013 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociagowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych dla miasta i gminy Choszczno na lata 2013-2024.

³⁰ Uchwała nr XXXVII/273/2018 Rady Miejskiej w Choszczynie z 9 marca 2018 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociagowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych dla miasta i gminy Choszczno na lata 2013-2024, Plan Czteroletni – aktualizacja na lata 2018-2021. Plan został opracowany przez MPGK i przedłożony Burmistrzowi Choszczna 5 marca 2018 r.

³¹ Uchwała nr XXVII/244/2021 Rady Miejskiej w Choszczynie z 30 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociagowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych dla miasta i gminy Choszczno na lata 2013-2024, Plan Czteroletni – aktualizacja na lata 2021-2024, obowiązująca z dniem podpisania. Plan został opracowany przez MPGK i przedłożony Burmistrzowi Choszczna 23 czerwca 2021 r.

³² Plan był zgodny z kierunkami rozwoju gminy określonymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ustaleniami zezwolenia wydanego temu przedsiębiorstwu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

³³ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

³⁴ Wniosek o dofinansowanie projektu został złożony 31 stycznia 2024 r., na dzień przeprowadzenia analizy (tj. 29 lutego 2024 r.) MPGK nie otrzymało informacji o przyznaniu dofinansowania.

³⁵ Zakupiony w latach 2009-2022 ze środków własnych.

³⁶ Sprzęt posiadał wymagane świadectwa legalizacyjne użytkowany był w sposób ciągły.

ziemnych³⁷ oraz w systemy informatyczne: PROCES 2³⁸, PMAC Plus³⁹, GIS UNISOFT⁴⁰. Sprzęt ten użytkowany był w sposób ciągły i posiadał wymagane świadectwa zgodności. Zastosowanie ww. sprzętu i systemów informatycznych umożliwiało wykrycie awarii, wycieku czy kradzieży wody na sieci dzięki możliwości stałego rejestru przepływu wody w poszczególnych strefach i otrzymywania wczesnych ostrzeżeń dotyczących wycieków i pęknięć oraz obniżenie przesyłowych strat wody.

(akta kontroli str. 397-398, 431-434)

Ponadto w 2022 r. Spółka korzystała z usług firmy zewnętrznej – ZR przy lokalizacji wycieku na cmentarzu komunalnym w Choszczynie i na ul. Wolności w Choszczynie. Dyrektor wyjaśnił, że konieczność korzystania z tej firmy wynikała z braku możliwości określenia dokładnej lokalizacji wycieku na sieci wodociągowej.

(akta kontroli str. 434-437)

1.7. W latach 2021-2023 obowiązywały dwie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Choszczno obejmujące następujące okresy:

–od 10 stycznia 2019 r. do 6 maja 2022 r.⁴¹,

–od 7 maja 2022 r. do 6 maja 2025 r.⁴². MPGK złożyło wniosek o zatwierdzenie taryfy na okres trzech lat 17 września 2021 r. Dyrektor Wód Polskich decyzją z 27 stycznia 2022 r.⁴³ odmówił zatwierdzenia taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na okres 3 lat oraz nałożył na MPGK obowiązek przedłożenia poprawionego projektu taryfy oraz uzasadnienia, poprzez: opracowanie projektu taryfy w sposób zapewniający ochronę odbiorców usług przed nieuzasadnionym wzrostem cen i stawek opłat abonamentowych, weryfikację kosztów eksploatacji i utrzymania działalności zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, w szczególności weryfikację kosztów energii oraz wartości niezbędnych przychodów, w celu ograniczenia jednorazowego znacznego wzrostu cen w pierwszym roku obowiązywania nowej taryfy. Spółka 2 marca 2022 r. przedłożyła poprawiony projekt taryf wraz z uzasadnieniem. Decyzją z 22 kwietnia 2022 r. Dyrektor Wód Polskich zatwierdził taryfę.

(akta kontroli str. 439-557)

W wyniku analizy taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Choszczno obowiązującej od 7 maja 2022 r. stwierdzono, że taryfa została opracowana zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 20 ust. 2-4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę a ewidencja księgowa była prowadzona w sposób określony w art. 20 ust. 5 ww. ustawy. Spółka

³⁷ Koparko – ładowarki, wywrotka, samochód ciśnieniowy, pila do cięcia, minikoparka.

³⁸ Aplikacja do nadzorowania procesu uzdatniania i wody oraz rejestrowania i archiwizowania danych. Program rejestruje dane z odczytu przepływomierzy i archiwizuje je. Oprogramowanie PROCES 2 rejestrowało dane z odczytu przepływomierzy na SUW Choszczno i archiwizowało je. Odczyty były zbierane i przenoszone do zbiorczego zestawienia wszystkich punktów pomiarowych (14 przepływomierzy) ujęć wody, a następnie archiwizowane (odczyty dobowe z poszczególnych punktów na ujęciach wody w Choszczynie). Odczyty były wykorzystywane do prowadzenia bilansu wody.

³⁹ Oprogramowanie PMAC PLUS służyło do rejestrowania przesłanych danych z urządzeń CELLO i archiwizowania ich. Wykorzystywane było do mierzenia ilości wody pobranej na 10 SUW i czterech punktach pomiarowych. Program PMAC PLUS alarmował o nadmiernie zwiększonych przepływach i stratach ciśnienia na poszczególnych odcinkach sieci wodociągowej. Program rejestrował dane z odczytu 27 wodomierzy i 9 przepływomierzy za pomocą rejestratora CELLO, który przesyła dane do komputera centralnego znajdującego się w sterowni biura Zakładu. Odczyty dobowe z poszczególnych punktów na ujęciach wody w danych miejscowościach oraz z czterech punktów pomiarowych na sieci były zbierane oraz archiwizowane i wykorzystywane do prowadzenia bilansu wody.

⁴⁰ System Informacji Przestrzennej - platforma do gromadzenia, zarządzania i analizowania danych.

⁴¹ Wniosek MPGK złożony 25 lipca 2018 r. Taryfa zatwierdzona decyzją Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie (dalej: Wody Polskie) nr SZ.RET.070.4.174.2018.AB z 14 grudnia 2018 r.

⁴² Taryfa zatwierdzona decyzją Dyrektora Wód Polskich nr SZ.RET.070.028.2022.RaN z 22 kwietnia 2022 r.

⁴³ Nr: SZ.RZT.70.141.2021.RaN.

opracowała taryfę zróżnicowaną dla poszczególnych grup taryfowych odbiorców usług w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę⁴⁴ oraz zbiorowego odprowadzania ścieków⁴⁵. Zróżnicowanie wynikało z różnych wysokości ceny za 1 m³ dostarczonej wody i różnych wysokości stawek opłat abonamentowych w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków. Ceny i stawki opłat w ww. grupach taryfowych odbiorców usług zostały ustalone dla następujących okresów obowiązywania taryfy: od jednego do 12 miesięcy, od 13 do 24 miesięcy, od 25 do 36 miesięcy. Poziom cen w kolejnych trzech 12-miesięcznych okresach obowiązywania taryfy był stopniowo podwyższany. Spółka ustaliła poziom niezbędnych przychodów⁴⁶, średni poziom niezbędnych przychodów dla 12 miesięcy wynosił odpowiednio: dla zaopatrzenia w wodę – 4 999,7 tys. zł oraz dla odprowadzania ścieków – 5 785,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 439-440, 447-557)

Dyrektor wyjaśnił: *W pierwszej kolejności Spółka zwraca uwagę, iż przy opracowaniu taryf realizuje obowiązek motywowania odbiorców usług do racjonalnego korzystania z wody i ograniczania zanieczyszczenia ścieków, wskazany w § 3 pkt 1 lit. d i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków⁴⁷. Potwierdzeniem tego jest uzyskanie pozytywnej decyzji organu regulacyjnego w przedmiocie zatwierdzenia taryf (...). Warto podkreślić, że niestety brak jest jakichkolwiek jednoznacznych wytycznych, w jaki sposób należy kryterium realizować. Na bazie wieloletnich doświadczeń Spółka opracowując taryfy przewiduje:*

- koszty związane z prowadzeniem działań edukacyjnych, które mają na celu uświadamiać odbiorców usług, jak ważne jest racjonalne korzystanie z wody i prawidłowe gospodarowanie ściekami,
- stawki opłat za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych, co ma prowadzić do zapewnienia, by odbiorcy usług w jak najszerszym zakresie dbali o odpowiednią jakość ścieków,
- koszty związane z należytym opomiarowaniem jak największej liczby odbiorców usług (na przestrzeni ostatnich 3 lat współczynnik odbiorców usług rozliczanych na podstawie przeciętnych norm zużycia [tzw. „ryczałtówców”] nie przekraczał poziomu 0,6%),
- koszty związane z modernizacją infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, w celu jak najlepszego ograniczenia ewentualnych strat wody w procesie jej produkcji oraz dystrybuowania, a także jak najszerzego identyfikowania źródeł odprowadzania ścieków, w celu egzekwowania należności z tytułu bezumownego odprowadzania ścieków.

(akta kontroli str. 6, 438)

⁴⁴ 11 grup taryfowych dla odbiorców w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę: W1-W6 - odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, rozliczani wg wskazań wodomierza (W1-W4) lub na podstawie przeciętnych norm zużycia wody w jedno miesięcznym okresie rozliczeniowym (W5-W6); W7- odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do celów farmaceutyczno-spożywczych; W8-W11 - odbiorcy pobierający wodę przeznaczoną do pozostałych celów oraz pięć taryfowych grup odbiorców usług w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków.

⁴⁵ Pięć grup taryfowych dla odbiorców usług zbiorowego odprowadzania ścieków.

⁴⁶ Uwzględniając w szczególności: koszty związane ze świadczeniem usług, poniesione w latach obrachunkowych obowiązywania poprzedniej taryfy, ustalone na podstawie ewidencji księgowej, z uwzględnieniem planowanych zmian tych kosztów w okresie obowiązywania taryfy; zmiany warunków ekonomicznych oraz wielkość usług i warunki ich świadczenia, a także koszty wynikające z planowanych wydatków inwestycyjnych, na podstawie wieloletnich planów rozwoju;

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. z 2022 poz. 1074); dalej: rozporządzenie w sprawie taryf.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dwa pozwolenia wodnoprawne wydane dla SUW Wysokie i SUW Zamęcin nie były aktualne przez cały okres objęty kontrolą.

Pozwolenie wodnoprawne dla SUW Zamęcin⁴⁸ zostało wydane na okres do 15 października 2022 r., a wniosek o wydanie pozwolenia został złożony przez Spółkę 20 lutego 2023 r. tj. 128 dni po upływie ważności ww. pozwolenia wodnoprawnego. Kolejne pozwolenie wodnoprawne dla tego SUW zostało wydane 18 stycznia 2024 r.⁴⁹. W konsekwencji za okres od 15 października 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. tj. przez 442 dni MPGK zapłaciło podwyższone opłaty w łącznej wysokości 13 160 zł⁵⁰.

(akta kontroli str. 63-65, 120, 123-137, 118-144, 151-160)

W okresie od 1 stycznia 2021 do 13 grudnia 2023 r. SUW Wysokie funkcjonował na podstawie pozwolenia wodnoprawnego wydanego dla Gminy Choszczno⁵¹. Spółka 28 sierpnia 2023 r. wystąpiła o przedłużenie ważności ww. pozwolenia dla tego SUW. Postanowieniem z 8 lutego 2024 r.⁵² Dyrektor Zarządu Zlewni w Stargardzie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie odmówił wszczęcia postępowania o ustalenie kolejnego okresu obowiązywania tego pozwolenia wodnoprawnego ponieważ MPGK nie było stroną postępowania (pozwolenie zostało wydane dla Gminy Choszczno, a w trakcie jego obowiązywania nie zostało przeniesione na MPGK).

(akta kontroli str. 63-65, 118-122, 143-150, 336-354)

Zgodnie z art. 389 pkt 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁵³ pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na usługi wodne, szczególne korzystanie z wód, długotrwałe obniżenie poziomu zwierciadła wody podziemnej. W myśl art. 280 pkt 1⁵⁴ ustawy Prawo wodne opłatę podwyższoną ponosi się w razie korzystania z usług wodnych polegających m.in. na: poborze wód podziemnych lub wód powierzchniowych, wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego.

Prezes wyjaśnił: *Spółka podpisując aneks w 2014 r. była przekonana, że to Gmina wystąpi z wnioskiem o przeniesienie pozwolenia wodnoprawnego, jednak Gmina takiego postępowania finalnie nie zainicjowała. Spółka będąc przekonana, że pozwolenie zostanie przeniesione na jej rzecz przez Gminę nie zawierała zapisów w aneksie o przeniesieniu na Spółkę praw i obowiązków wynikających z pozwolenia z dnia 4 grudnia 2013 r. znak: OŚ.6341.84.2013.II. Spółka nie zwróciła uwagi, że pozwolenie wydane wcześniej na rzecz Gminy, nie zostało finalnie przeniesione na rzecz Spółki. Było to niedopatrzenie, na które nikt wcześniej nie zwrócił uwagi, w tym organ regulacyjny, tj. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, które opłaty od Spółki przyjmowało. Spółka wystąpiła w terminie 90 dni przed upływem ważności tego pozwolenia z wnioskiem o przedłużenie jego ważności, jednak z racji tego, że formalnie nie była stroną tego pozwolenia, nie uzyskała przedłużenia w trybie*

⁴⁸ Decyzja nr OŚ.6341.81.2012.II z 16 grudnia 2012 r.

⁴⁹ Decyzja nr SZ.ZUZ.3.4210.36.4.2023.GR z 18 stycznia 2024 r.

⁵⁰ Z tego: 2 715 zł za okres 16 października 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. (Informacja ustalającej wysokość opłaty podwyższonej na usługi wodne nr:SZ.ZUO.3.471.2360.OP.2022.MK z 6 czerwca 2023 r.) i 10 445 za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2023 r., na podstawie informacji ustalającej wysokość opłaty podwyższonej na usługi wodne nr: SZ.ZUO.3.471.462.OP.2023.MK z 18 maja 2023 r. (I kwartał 2023), SZ.ZUO.3.471.1016.OP.2023.MK z 3 sierpnia 2023 r. (II kwartał 2023 r.), SZ.ZUO.3.471.1016.OP.2023.MK z 3 sierpnia 2023 r. (III kwartał 2023 r.) i SZ.ZUO.3.471.2138.OP.2023.MK z 1 lutego 2024 r. (IV kwartał 2023 r.).

⁵¹ Decyzja nr OŚ.6341.84.2013.II z 4 grudnia 2013 r. udzielająca pozwolenia wodnoprawnego Gminie Choszczno na okres do 3 grudnia 2023 r.

⁵² Nr SZ.ZUZ.3.4210.134.2023.JF.

⁵³ Dz.U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm., dalej: ustawa Prawo wodne.

⁵⁴ Przepis nie obowiązuje od 1 stycznia 2024 r.

art. 414 ust. 2 Prawa wodnego. Spółka po ujawnieniu tej okoliczności podjęła niezbędne czynności do uzyskania ważnego pozwolenia wodnoprawnego. Sprawa ta jest w trakcie procedowania. (...) Wniosek złożony do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (Zarząd Zlewni Stargard) został rozpatrzony dopiero 08.02.2024 r. W związku tym Spółka nie miała możliwości (czasu) na złożenie wniosku o przeniesienie pozwolenia wodnoprawnego z Gminy na Spółkę i ponowne wystąpienie o przedłużenie pozwolenia w trybie art. 414 ust. 2. W dniu 23.02.2024 r. Spółka podpisała zlecenie z firmą Hydrotech (...) w celu opracowania operatu wodnoprawnego na pobór wód podziemnych w miejscowości Wysokie. Niezwłocznie po otrzymaniu wszystkich dokumentów Spółka wystąpi z wnioskiem o wydanie „nowego” pozwolenia wodnoprawnego.

W przypadku ujęcia wody w Zamęcie Spółka przez niedopatrzenie dopuściła się złożenia wniosku o wydanie nowego pozwolenia z opóźnieniem.

(akta kontroli str. 558-561)

Zapytany w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK Burmistrz Choszczna poinformował, że przez niedopatrzenie pracownika prawo wynikające z decyzji nr OŚ.6341.84.2013.II z 4 grudnia 2013 r. w sprawie udzielenia Gminie Choszczno pozwolenia wodnoprawnego nie zostało przeniesione na rzecz MPGK Sp. z o.o.

(akta kontroli str. 578-579)

2. W przypadku siedmiu SUW Spółka przekroczyła ilości wody dopuszczalnej do pobrania w skali roku, wynikające z pozwolenia wodnoprawnego, odpowiednio SUW: St. Klukom o 673 m³ w 2021 r.⁵⁵; Radaczewo o 2 787 m³ w 2021 r.⁵⁶; Gleźno o 1 703 m³ w 2021 r., 2 328 m³ w 2022 r. i 2 478 m³ w 2023 r.⁵⁷; Korytowo o 3 146 m³ w 2023 r.⁵⁸; Golcza o: 662 m³ w 2021 r. i 115 m³ 2022 r.⁵⁹; Zwierzyń o: 8 426 m³ w 2022 r. i o 7 053 m³ w 2023 r.⁶⁰, Zamęcie - o 3 350 m³ w 2021 r.⁶¹

(akta kontroli str. 66-67, 78-87, 97-108, 111-112, 123-124, 161-335)

Dyrektor wyjaśnił: *Przyczyną przekroczenia na siedmiu SUW (...) dopuszczalnej ilości wody do pobrania w ciągu roku, wynikającej z pozwolenia wodnoprawnego była zwiększona ilość sprzedanej wody co wiązało się z potrzebą pobrania większej ilości wody surowej. Taki stan rzeczy może również odpowiadać awariom, które wystąpiły na poszczególnych ujęciach wody (...).*

(akta kontroli str. 572-574)

Zapytany w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska poinformował, że dla wskazanych Stacji Uzdatniania Wód: 1) nie ustalał na podstawie art. 282 ust. 8 ustawy Prawo wodne obowiązku uiszczenia opłaty podwyższonej, o której mowa w art. 280 pkt 2) lit. a) powyższej ustawy. Zgodnie z art. 300 ust. 6 ustawy Prawo wodne, termin na dochodzenie zobowiązań w powyższym trybie wynosi 5 lat licząc od końca roku kalendarzowego za który ustala się opłatę podwyższoną, jeżeli w ciągu tego okresu wydano i doręczono decyzje ustalające opłatę podwyższoną. Postępowania

⁵⁵ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr SZ.ZUZ.3.421.58.3.2019.JF4 z 25 października 2019 r. - 6 483 m³, ilość wody pobrana - 7 156 m³.

⁵⁶ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr SZ.ZUZ.3.421.34.3.2019.JMG1 z 14 sierpnia 2019 r. - 30 295 m³, ilość wody pobrana - 33 082 m³.

⁵⁷ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr OŚ.6341.82.2014.II z 14 kwietnia 2014 r. - 4 508 m³, ilość wody pobrana w 2021 r. - 6 211 m³, w 2022 r. - 6 836 m³, w 2023 r. - 6 986 m³.

⁵⁸ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr SZ.ZUZ.3.421.18.3.2019.JF4 z 17 kwietnia 2019 r. - 21 024 m³, ilość wody pobrana - 24 170 m³.

⁵⁹ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr SZ.ZUZ.3.421.25.3.2019.JF4 z 1 lipca 2019 r., ilość wody pobrana w 2021 r. - 1 682 m³, w 2022 r. - 1 135 m³.

⁶⁰ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr OŚ.6341.8566.2014.II z 14 kwietnia 2014 r. - 13 713 m³, ilość wody pobrana w 2022 r. - 22 139 m³, w 2023 r. - 20 766 m³.

⁶¹ Dopuszczalna ilość do pobrania w skali roku wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego nr OŚ.6341.81.2012.II z 16 grudnia 2012 r. - 28 100 m³, ilość wody pobrana - 31 450 m³.

w sprawie ustalenia opłaty podwyższonej za korzystanie z usług wodnych polegających na poborze wód podziemnych lub wód powierzchniowych, z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym zostaną wszczęte zgodnie z terminem ustawowym wskazanym powyżej; 2) nie występował o informacje z ewidencji Wód Polskich o której mowa w art. 302 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy Prawo wodne dotyczące ilości i jakości pobranych wód podziemnych i wód powierzchniowych (art. 282 ust. 9 ustawy Prawo wodne) dla wymienionych powyżej Stacji Uzdatniania Wód.

(akta kontroli str. 1032-1038)

OCENA CZĄSTKOWA

MPGK w kontrolowanym okresie było przygotowane organizacyjnie i finansowo do realizacji zadań związanych z ograniczeniem strat wody. Spółka posiadała aktualne zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków obejmujące swoim zakresem obszar faktycznego świadczenia usług oraz aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wód dla 11 z 13 SUW. Wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację zadań związanych z ograniczaniem strat wody, a osoby te posiadały doświadczenie i wiedzę w tym zakresie. Spółka rzetelnie opracowała wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, w którym uwzględniono zadania racjonalizujące zużycie wody i ograniczające straty wody. MPGK było wyposażone w sprzęt przeznaczony do wykrywania strat wody, usuwania awarii oraz systemu informatyczne wspierające monitorowanie straty wody. MPGK określiło taryfę na okres 3 lat. Taryfa została opracowana, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 20 ust. 2-4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły braku aktualnych pozwoleń wodnoprawnych dla dwóch SUW oraz przekroczenia ilości wody dopuszczalnej do pobrania w skali roku wynikającej z pozwolenia wodnoprawnego.

OBSZAR

2. Działania podejmowane przez przedsiębiorstwo wodociągowe w zakresie ograniczania strat wody.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2021-2023 Spółka prowadziła działania na rzecz ograniczania strat wody w eksploatowanym systemie jej dystrybucji. W celu poprawy wiarygodności wyników bilansu wody wymieniono 3 293 wodomierzy głównych⁶² przed upływem ważności cech legalizacyjnych. MPGK posiadało program doboru wodomierzy Metrolog. Ponadto od 2023 r. wdrażało system zdalnego odczytu, w grudniu zakupiono 105 wodomierzy⁶³ jednostrumieniowych o klasie sprawności R160H, przystosowanych do radiowego odczytu danych wraz z systemem i oprogramowaniem, do zdalnego odczytu wskazań zużycia wody na wodomierzu głównym.

(akta kontroli str. 580-581, 610-690)

Spółka nie prowadziła jednoczesności pomiaru poszczególnych składników bilansu wody. Odczyty wodomierzy głównych prowadzone były co miesiąc. Do odczytu urządzeń na SUW wykorzystywano systemy informatyczne PMAC PLUS⁶⁴ i PROCES 2⁶⁵, które umożliwiały sumowanie przepływów z różnych punktów pomiarowych i analizę nocnych przepływów w celu obliczenia i wstępnej lokalizacji strat wody oraz pomocniczo rejestr awarii i remontów. Odczyty z wodomierzy bezpośrednio u odbiorców dokonywane były przez inkasentów sukcesywnie w okresach obrachunkowych i trwały ok. 2 tygodni. Odczyt urządzeń na SUW był odczytem on-

⁶² Z tego 652 w 2021 r., 1 499 w 2022 r., 1 140 w 2023 r.

⁶³ Wraz z nakładkami radiowymi

⁶⁴ Dla 10 SUW zlokalizowanych w 10 wsiach oraz czterech komorach sieci w Choszczynie.

⁶⁵ Dla SUW Choszczno.

line, płukania sieci prowadzone były raz - dwa razy w roku i bilansowane w miesiącach ich przeprowadzania.

Sporządzany przez Spółkę bilans wody w latach 2021-2023 opierał się o pomiar zużycia wody i dokonywany był na podstawie legalizowanych wodomierzy, posiadających klasę dokładności min. R=100 dla pozycji H- Bilans wody zamknięcia jednego okresu był bilansem otwarcia następnego okresu. Badanie bilansu opierało się o odczyty z 15 przepływomierzy elektromagnetycznych zamontowanych na ujęciach wody oraz wodomierze główne zamontowane w budynkach na terenie miasta Choszczno oraz wioskach. Woda zużywana na potrzeby własne podawana była orientacyjnie. W latach 2021-2023 ryczałtowo rozliczało się : w 2021 r. i 2022 r. - 23, a w 2023 r. – 22 odbiorców wody, co stanowiło odpowiednio: 0,58% i 0,55% odbiorców wody. Spółka analizowała wielość strat wody, dla każdego SUW określała co miesiąc ilościowe i procentowe wielkości strat wody. Ustalone przez Spółkę wielkości straty wody w przeliczeniu na kilometr sieci wodociągowej wynosiły odpowiednio: 1,0 tys. m³, 1,5 tys. m³ i 1,4 tys. m³. w 2023 r.

MPGK prowadziło rejestry wodomierzy i przepływomierzy w Zintegrowanym Systemie Informatycznym UNISOFT, w którym odnotowywano m.in. numer fabryczny wodomierza, typ oraz datę wymiany. Wodomierze zamontowane u odbiorców usług posiadały ważne cechy legalizacyjne. Uszkodzone wodomierze były wymieniane na bieżąco, co dokumentowano protokołem wymiany wodomierza.

(akta kontroli str. 25, 580-690)

Na dwóch SUW (Wysokie i Zamęcin) nie zainstalowano rejestratorów do pomiaru ciśnienia i przepływu CELLO w celu zbierania i archiwizowania danych o ilości wody pobranej ze studni głębinowych. Jak wyjaśnił Dyrektor *ilość wody pobranej potrzebna do bilansu odczytywana jest przez pracownika zajmującego się obsługą stacji bezpośrednio z tarczy wodomierza. W momencie, gdy Spółka montowała rejestratory CELLO w celu zbierania i archiwizowania danych tj. rok 2016, SUW Wysokie nie było brane pod uwagę ze względu nie objęcie ujęcia jako zbiorowe zaopatrzenie w wodę. Na tamten moment nie było konieczności ponoszenia opłat środowiskowych za pobór wód podziemnych i rejestrowania ich ilości. Brak zamontowania rejestratorów CELLO na SUW Zamęcin wynika z planowanego zamknięcia istniejącego ujęcia wody. Obecnie Spółka dysponuje przygotowanym projektem na wykonanie podłączenia sieci wodociągowej miejscowości Zamęcin do sieci wodociągowej w miejscowości Choszczno. W tym celu w miesiącu styczniu 2024 r. złożyliśmy wniosek do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska z programu FENX.02.05 woda do spożycia.*

(akta kontroli str. 584)

W latach 2021-2023 MPGK nie wyznaczało wskaźników: RLB⁶⁶, NRW⁶⁷, UARL⁶⁸, ILI⁶⁹ oraz ekonomicznego poziomu wycieków z sieci. Dyrektor wyjaśnił, że nie posiadał informacji o konieczności wyznaczania takich współczynników, brak było również przepisów nakazujących. (...) MPGK w badanym okresie wyznaczało wielkości strat wody za pomocą rejestrowanych danych z programów PMAC plus i PROCES 2. Dane są ewidencjonowane za pomocą programu Microsoft Excel z odpowiednio stworzonymi kolumnami, wierszami i formułami. Plik Excel stworzony jest dla każdego z ujęć wody z podziałem na wodę pobraną z poszczególnych studni, wodę użytą na płukanie filtrów, wodę uzdatnioną wtłoczoną do sieci, wodę użytą na płukanie sieci, wodę wtłoczoną do sieci do sprzedaży, sprzedaż wody, straty wody w m³ i procent strat wody wyliczony na podstawie różnicy pomiędzy wodą wtłoczoną

⁶⁶ Jednostkowy wskaźnik strat rzeczywistych.

⁶⁷ Wskaźnik objętości wody niedochodowej.

⁶⁸ Wskaźnik strat nieuniknionych.

⁶⁹ Infrastrukturalny indeks wycieków.

do sprzedaży a sprzedażą wody wynikającą z wystawionych faktur. Bilans wody wykonywany jest z podziałem na miesięczne okresy.

(akta kontroli str. 583)

Analiza strat wody w okresie objętym kontrolą, przeprowadzona na podstawie wskaźników International Water Association⁷⁰, wykazała że wartość niżej wymienionych wskaźników WS⁷¹, RLB₂⁷², NRW⁷³, UARL⁷⁴ w latach 2022-2023 miała tendencję wzrostową w stosunku do roku 2021 natomiast w latach 2022-2023 była stabilna, i tak wskaźnik:

- WS wynosił 15,8% w 2021 r., 25% w 2022 r. i 24,4% w 2023 r.,
- RLB₂ odpowiednio: 212,1 dm³; 348,5 dm³; i 350,7 dm³;
- NRWB w latach 2021-2023 wynosił odpowiednio: 31,6%, 40,1%, 39%,
- UARL, wynosił odpowiednio: 100 564,12 m³; 101 002,11 m³; 102 083,02 m³.

(akta kontroli str. 30-31, 34-35)

Dyrektor wyjaśnił: (...) po przeanalizowaniu danych bilansu wody oraz rejestru awarii i remontów sieci wodociągowej, najprawdopodobniej przyczyną zwiększonej ilości strat wody (wskaźnik WS) w systemie dystrybucji jest wielkość (intensywność), długotrwałość wycieków wody podczas awarii na sieci. Należy wziąć również pod uwagę średnicę rurociągów sieci wodociągowej na jakich występowały awarie w latach 2022 - 2023 r. Średnica rurociągu ma znaczący wpływ na wielkości awarii sieci wodociągowej ze względu na trudność przy jej usuwaniu, kosztów przedsięwzięcia, czasu usuwania awarii oraz wielkości strat wody (ubytku podczas awarii).

Spółka w związku ze zwiększającą się ilością wody niesprzedanej (niedochodowej)⁷⁵ w latach 2021 – 2023 przystąpiła do realizacji wymiany wodomierzy wraz z zdalnym odczytem. Wybrano system zdalnego odczytu w systemie Itron Temetra (tzw. „objeżdżalny”) z wodomierzami o wysokim stopniu dokładności pomiaru ($R \geq 160$). Działania mają na celu zmniejszenie różnicy pomiędzy ilością wody wtłoczonej do sieci a ilością wody sprzedanej.

Najprawdopodobniej przyczyną takich ilości wody zużytej na potrzeby własne jest zużycie wody na cele technologiczne Miejskiej Oczyszczalni Ścieków oraz woda pobrana do udrażniania sieci kanalizacji sanitarnej. Spółka zweryfikuje dotychczasowe zużycie wody na potrzeby własne i dokona niezbędnych analiz biorąc w szczególności pod uwagę jakość oczyszczonych ścieków i jakość uzdatnionej wody.

(akta kontroli str. 564, 568)

2.2. W okresie objętym kontrolą MP GK prowadziło monitoring strat wody. Spółka zamontowała wodomierze u 99,4% odbiorców wody (klienci ryczałtowi stanowili ok. 0,6% klientów) i w wymaganych terminach wykonywała ich legalizację.

(akta kontroli str. 580-581, 610-611, 691-692)

Do monitoringu sieci wodociągowej, w tym strat wody MP GK wykorzystywało głównie system PMAC PLUS⁷⁶ i PROCES 2 (dla SUW Choszczno). Za pomocą oprogramowania PMAC PLUS i PROCES 2 Spółka:

⁷⁰ Dalej: IWA.

⁷¹ Procentowy wskaźnik strat wody, określa udział strat wody w stosunku do wody wtłoczonej do systemu wodociągowego.

⁷² Jednostkowy wskaźnik strat rzeczywistych, opisuje rzeczywistą ilość strat wody w stosunku do liczby przyłączy wodociągowych co najmniej równych 20 na jednym kilometrze sieci wodociągowej - dzienna wielkość strat wody przypadająca na jedno przyłącze.

⁷³ Wskaźnik objętości wody niedochodowej, wskazuje ilość wody niesprzedanej, tj. różnicę pomiędzy wtłoczoną wodą do sieci a wodą sprzedaną.

⁷⁴ Wskaźnik strat nieuniknionych, pozwala na wyznaczenie nieuniknionych strat wody w sieci, które są bardzo trudne do zlokalizowania i wykrycia.

⁷⁵ Wskaźnik objętości wody niedochodowej NRW.

⁷⁶ Dla 10 SUW (SUW: Wardyń, St. Klukom, Radaczewo, Raduń, Suliszewo, Gleźno, Korytowo, Golcza, Piasecznik, Zwierzyń) i czterech punktów pomiarowych w Choszczynie.

- prowadziła aktywną kontrolę wycieków: Program PMAC PLUS rejestrował dane z odczytu wodomierzy i przepływomierzy za pomocą rejestratora CELLO i przysyłał je do komputera centralnego znajdującego się w sterowni biura Zakładu. Program PROCES 2 rejestrował dane z odczytu przepływomierzy znajdujących się w SUW Choszczno i archiwizował je. Program posiadał stałą wizualizację pracy urządzeń i ilości wody produkowanej na każdym etapie technologicznym uzdatniania wody. Dyrektor wyjaśnił, że pracownik obsługujący program PROCES 2 i PMAC PLUS analizuje dane dotyczące ilości wody surowej pobranej oraz wody uzdatnionej wtłoczonej do sieci. Podczas analizy wykresów wody pobranej oraz uzdatnionej widoczna jest ponadnormatywna produkcja wody co wskazuje na możliwość awarii wody lub jej kradzieży. Przekroczenie maksymalnego lub minimalnego przepływu wody sygnalizowane jest przez systemy w formie odrębnej wiadomości alarmowej – graficznej w formie „piku” na wykresie, wiadomości tekstowej oznaczonej kolorem czerwonym na głównym pulpicie systemu oraz, w systemie PROCES 2, sygnalizacji dźwiękowej. Informacje o przekroczeniach system zapisuje w raportach alarmów.
- zarządzała ciśnieniem w sieciach i kontrolowała przepływy wody: PMAC PLUS nie posiadał funkcjonalności umożliwiającej zarządzanie ciśnieniem i przepływem w sieciach. Umożliwiał pogląd ciśnienia i przepływu wody w węzłach sieci. Dyrektor wyjaśnił, że zarządzanie ciśnieniem i kontrola przepływu wody polegała na obserwacji poszczególnych punktów pomiarowych na SUW i na sieci. Na sieci wodociągowej były umieszczone w punktach charakterystycznych urządzenia pomiarowe, służące do określenia ciśnienia minimalnego i maksymalnego w danej strefie pomiarów oraz minimalnych i maksymalnych przepływów wody w danej strefie pomiarowej. W przypadku stwierdzenia odstępstw od norm przepływu wody lub odstępstw od normy ciśnienia wysyłana była grupa monterska w celu ustalenia przyczyn oraz usunięcia ewentualnej awarii. PROCES 2 mierzył chwilowe wartości natężenia przepływu, strat ciśnienia, prędkości przepływu wody na poszczególnych odcinkach sieci wodociągowej oraz wartości ciśnienia w węzłach sieci. W SUW Choszczno zainstalowany był zestaw pompowy drugiego stopnia do utrzymywania stałego ciśnienia i regulacji przepływu wydajności wody wtłaczanej w sieć.

(akta kontroli str. 776-818)

W sieci utrzymywane było ciśnienie na poziomie 4,5 – 4,6 bara. W kwestii regulowania ciśnienia wody w sieci i ewentualnego obniżenia ciśnienia w sieci do przedziału 20-40 m sł. H₂O Dyrektor wyjaśnił: *Spółka dysponuje systemem automatycznej regulacji ciśnienia w obiegu, który został skalibrowany przez wykonawcę ww. systemu zgodnie z faktycznym zapotrzebowaniem na pobór wody z sieci, jaki generowany jest przez odbiorców usług. Spółka zwraca uwagę, iż zbyt duże wahania ciśnienia w sieci wodociągowej mogą prowadzić do zwiększenia się wycieków na sieci, co będzie powodować wzrost strat wody, a nie ich minimalizację.*

(akta kontroli str. 563, 566-567, 778)

- prowadziła w sposób ciągły⁷⁷ obserwację minimalnych nocnych przepływów: PMAC PLUS - dane dotyczące minimalnych nocnych przepływów przekazywane były z 30 rejestratorów do systemów PMAC w systemie ciągłym. Dane z odczytu stanu wodomierzy przesyłane były według stanu na godzinę 6:00. Dyrektor wyjaśnił, że na każdym SUW określono minimalne rozbiory nocne. Operator SUW analizował codziennie dane i w przypadku wystąpienia odstępstw informował przełożonego, który wysyłał ekipę monterską w celu ustalenia przyczyn oraz usunięcia ewentualnej awarii. Proces 2 mierzył minimalny przepływ wody na wydzielonym obszarze sieci, w najbardziej miarodajnej porze, zwykle w godzinach nocnych od 2:00 do 4:00, gdy pobór wody przez odbiorców jest najmniejszy. Dane otrzymywane z monitoringu sieci wodociągowej były porównywane z obliczeniową minimalną objętością wody,

⁷⁷ Pracownicy obsługujący SUW pracowali w systemie dzień/noc. Obsługa była całodobowa.

jaka powinna przepływać przez badany obszar, z uwzględnieniem strat nieuniknionych, występujących w badanej strefie. Dane były gromadzone w systemie i analizowane następnego dnia przez operatora SUW. Pomiar prowadzony był w celu zlokalizowania obszaru o największym udziale w stratach wody (ponad poziom strat nieuniknionych) na badanym obszarze sieci wodociągowej.

(akta kontroli str. 776-818)

MPGK posiadało i wykorzystywało zalegalizowane przyrządy pomiarowe do pomiaru ilości pobranych wód m.in. wodomierze jednostrumieniowe ITRON WOLTEX, przepływomierze SIEMENS⁷⁸, ENDRESS HAUSER⁷⁹, wodomierze jednostrumieniowe DN 32 DIEHL⁸⁰ i DN 80 B-METHERS⁸¹.

(akta kontroli str. 691)

Siec wodociągowa podzielona była na 14 stref: cztery strefy sieci wodociągowej w Choszcznie i 10 stref sieci wodociągowej w wioskach⁸². Na każdej strefie w studni zamontowane były urządzenia pomiarowe⁸³.

(akta kontroli str. 692, 778)

Na terenie Gminy Choszczno hydranty zewnętrzne znajdowały się w gestii Gminy. Wszelkie prace konserwacyjne, naprawcze, remontowe i inwestycyjne były zlecane przez Gminę według jej bieżących potrzeb i możliwości finansowych. W 2022 r. Gmina zleciła MPGK⁸⁴ wykonanie modernizacji istniejącej sieci hydrantów. Badaniem w zakresie ciśnienia i wydajności wodnej objęto 13 hydrantów zewnętrznych stwierdzając, że spełniają one wymagania normy ciśnienia i wydajności hydrodynamicznej.

(akta kontroli str. 743-774)

Dyrektor wyjaśnił: *Spółka na bieżąco monitoruje stan sieci wodociągowych pod względem przyłączy do nieruchomości, jak i nielegalnego poboru wody z istniejących przyłączy oraz hydrantów. Spółka podejmuje doraźne działania, poprzez eliminowanie takich sytuacji. Na przestrzeni ostatnich trzech lat Spółka zidentyfikowała łącznie 0 takich przypadków.*

Jesteśmy w stanie przy pomocy programu PMAC zaobserwować moment kradzieży wody poprzez użycie hydrantu ze względu na podwyższony rozbiór wody w określonym obszarze monitoringu sieci wodociągowej. Program PMAC kontroluje poziom rozbioru wody przy pomocy wykresu. Podwyższony skok rozbioru wody sygnalizuje alarmem. Operator SUW ma obowiązek poinformować swoich przełożonych o zaistniałej sytuacji i jednocześnie wysłać grupę monterską na określony obszar monitoringu.

(akta kontroli str. 563, 567, 691)

W okresie objętym kontrolą Spółka wybudowała 2,938 km nowych sieci, z tego 0,543 km w 2021 r. 0,247 km w 2022 r. i 2,148 km w 2023 r. Do budowy nowych sieci wykorzystywano PE⁸⁵ oraz PCV⁸⁶. Spółka nie rehabilitowała / modernizowała istniejących sieci. W ramach realizacji zadań zapisanych w Wieloletnim Planie na lata 2021-2024 dotyczących racjonalizacji zużycia wody MPGK kontynuowało rozbudowę

⁷⁸ Mierzące ilość wody pobranej na SUW Suliszewo.

⁷⁹ Mierzące ilość wody pobranej na SUW Choszczno.

⁸⁰ Mierzący ilość wody pobranej na SUW Wysokie.

⁸¹ Mierzący ilość wody pobranej na SUW Zamęcin.

⁸² Wardyń, St. Klukom, Radaczewo, Raduń, Suliszewo, Gleżno, Korytowo, Golcza, Piasecznik, Zwierzyń.

⁸³ Do pomiaru strefowania sieci wodociągowej wykorzystywano: strefa Choszczno - cztery rejestratory CELLO z budowanym czujnikiem ciśnienia i cztery przepływomierze; strefy sieci wodociągowej w wioskach: dwa przepływomierze, dziewięć wodomierzy i 10 rejestratorów CELLO z budowanym czujnikiem ciśnienia.

⁸⁴ Umowa nr U/9/2022/IPP z 20 lipca 2022 r.

⁸⁵ 2,198 km, co stanowiło 74,8%.

⁸⁶ 0,74 km, co stanowiło 25,2%.

system monitorowania sieci wodociągowych poprzez montaż układów pomiarowych rozmieszczanych w węzłowych punktach sieci⁸⁷. W 2023 r. MPGK zakupiło 105 wodomierzy do zdalnego odczytu wraz z modułami radiowymi (I tura) na kwotę 52 tys. zł netto (63,9 tys. zł brutto) oraz w styczniu 2024 r. system do zdalnego odczytu na kwotę 5,1 tys. zł netto (6,3 tys. zł brutto). Zadanie to było w trakcie realizacji. W planie ujęto również budowę sieci wodociągowej Koplin-Zamęcin-Gleżno wraz ze strefową przepompownią i magazynem wód. Na dzień 31 grudnia 2023 r. wykonano dokumentację projektową zadania, wydając 140 tys. zł netto (w całości ze środków własnych)⁸⁸ oraz złożono 31 stycznia 2024 r. wniosek nr: FENX.0205 WODA DO SPOŻYCIA, na dzień 29 lutego 2024 r.⁸⁹ MPGK nie otrzymało informacji o przyznaniu dofinansowania.

(akta kontroli str. 26A, 29, 399-430, 691-742)

Dyrektor wyjaśnił, że w wyniku działań monitoringowych podjęta została decyzja o wprowadzenia zdalnego systemu odczytu wodomierzy wraz z wymianą wodomierza bezpośrednio u klienta o wyższym współczynniku pomiaru.

(akta kontroli str. 691-693)

2.3. Liczba awarii wynosiła:

- w 2021 r. - 25 awarii sieci rozdzielczej, cztery awarie przyłączy;
- w 2022 r. - 28 awarii sieci rozdzielczej, pięć awarii przyłączy;
- w 2023 r. - 24 awarii sieci rozdzielczej, pięć awarii przyłączy.

Łączny czas trwania awarii sieci wodociągowej w godzinach: w 2021 r. – 50 (czas maksymalny 24, czas minimalny dwie, czas średni – 1,72 godziny);

– w 2022 r. – 60 (czas maksymalny – osiem, minimalny - dwie, średni – 1,82 godziny);

– w 2023 r. – 70 (czas maksymalny – 13, minimalny – dwie, średni 2,41 godziny).

Średni wskaźnik intensywności uszkodzeń (awaryjności)⁹⁰ wynosił w 2021 r. - 0,14; w 2022 r. - 0,16; w 2023 r. - 0,14, z tego wskaźnik intensywności uszkodzeń:

- sieci rozdzielczej odpowiednio: 0,18 w 2021 r., 0,2 w 2022 r. i 0,17 w 2023 r.,
- przyłączy - 0,06 w 2021 r., 0,07 w 2022 r. i 0,14 w 2023 r.

(akta kontroli str. 25, 33, 36-37)

W badanym okresie wystąpiły dwa przypadki awarii trwającej powyżej 8 godzin, obie spowodowane przez uszkodzenie rurociągu w wyniku korozji: jedna w 2021 r. trwająca 24 godziny (w trakcie której 244 odbiorcom pozbawionym wody dostarczano ją w specjalnych pojemnikach o pojemności 1m³ w wyznaczone miejsca) i jedna w 2023 r. trwająca 13 godzin (w trakcie tej awarii żaden odbiorca nie został pozbawiony wody).

(akta kontroli str. 828)

Badanie kontrolne dotyczące awaryjności sieci wodociągowej⁹¹ wykazało, że Spółka, mimo że nie obliczała wskaźnika awaryjności, rzetelnie rejestrowała awarie i czas jej usunięcia. W prowadzonym rejestrze odnotowywała numer ewidencyjny awarii, datę awarii, wykonane czynności, czas trwania awarii, czas pracy pracowników poświęcony na usunięcie awarii, wykorzystany sprzęt do usunięcia awarii oraz koszty

⁸⁷ Zadanie to stanowiło kontynuację rozbudowy systemu monitorowania sieci wodociągowych poprzez montaż układów pomiarowych rozmieszczanych w węzłowych punktach sieci ujętego w planach na lata 2013-2020. Pierwszy etap polegał na zainstalowaniu systemu sterowania pompami (falowniki i przepływomierze), sterowników na SUW w Choszcznie montażu urządzeń pomiarowych (wodomierzy) na wiejskich ujęciach wody oraz zakupie przepływomierzy i zasuw na sieci w Choszcznie.

⁸⁸ Z tego wydatek w: 2022 r. - 50 tys. zł netto i 90 tys. zł netto w grudniu 2023 r.

⁸⁹ Tj. na dzień przeprowadzenia badania.

⁹⁰ Wskaźnik intensywności uszkodzeń (awaryjności) obliczany jest ze wzoru:

$$\lambda = \frac{k}{L * \Delta t} \left[\frac{1}{(km * rok)} \right]$$

gdzie: k- liczba awarii sieci wodociągowych, L- długość sieci wodociągowej, km; Δt- przyrost czasu, w którym liczba awarii miała miejsce, równy 1 rok.

⁹¹ Przeprowadzone na próbie pierwszych dziesięciu awarii z każdego roku objętego kontrolą tj. 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

usunięcia awarii. Do rejestru dołączone były dokumenty RW⁹² na których odnotowywano m.in.: nr ewidencyjny awarii, miejsce awarii, wykorzystany materiał i jego wartość, koszt usunięcia awarii (z uwzględnieniem czasu pracy pracowników oraz kosztu wykorzystania sprzętu), oraz w 10 przypadkach średnicę uszkodzonego odcinka sieci, w ośmiu materiał z jakich były wykonane. Główną przyczyną awarii był stan techniczny sieci.

(akta kontroli str. 820, 831-900)

Dyrektor wyjaśnił: *Rejestr ewidencji awarii i remontów sieci wodociągowej prowadzony był od 2012 roku. W latach 2012 – 2018 rejestr ten prowadzony był w programie WIADUKT. Wówczas prowadzone były szczegółowe zapisy dotyczące średnicy rurociągu, rodzaju materiału danego rurociągu a także wielkość uszkodzenia i ilość wycieku. Program WIADUKT działał na systemie operacyjnym DOS. Od 2019 roku system DOS przestał działać, czego następstwem był brak możliwości prowadzenia rejestru awarii i remontów sieci wodociągowej w programie WIADUKT. Od 2019 roku ewidencja awarii i remontów sieci wodociągowej prowadzona była w programie Microsoft Word. W tabeli rejestru nie była stworzona osobna pozycja dotycząca średnicy uszkodzonego rurociągu oraz rodzaju materiału przez co początkowo średnica i rodzaj materiału określony był w opisywanej awarii, a następnie z czasem te dwa kryteria zostały pomijane. Od 2023 roku dopilnowano aby średnica i rodzaj materiału były określone podczas ewidencjonowania danej awarii sieci wodociągowej.*

(akta kontroli str. 830)

Na podstawie ww. rejestru awarii MPGK przeprowadzało analizę awaryjności poszczególnych odcinków sieci. Jak wyjaśnił zastępca Dyrektora Marcin Zimmer, Spółka nie wykonywała obliczania wskaźników awaryjności, jednakże *prowadząc ewidencję awarii i ich remontu mogła wytypować najbardziej awaryjny odcinek sieci by następnie uwzględnić go w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. (...) Po zakończeniu roku kalendarzowego pracownik dokonuje podsumowania danego roku na potrzeby analizy awarii. Przeprowadzenie uproszczonej analizy na podstawie ewidencji awarii pozwala przedsiębiorstwu na wyciągnięcie następujących wniosków: ustalenie przyczyn awarii, oceny możliwości zapobiegania awarii w przyszłości, zminimalizowania czasu reakcji oraz ryzyka wystąpienia kolejnej awarii, decyzji o modernizacji najbardziej awaryjnych odcinków sieci, określenia najbardziej i najmniej awaryjnych miesięcy w roku, określenia najbardziej awaryjnego rodzaju materiału.*

(akta kontroli str. 820, 829)

W celu ograniczenia awaryjności sieci, jak wyjaśnił Dyrektor, w latach 2016-2023 m.in.: dokonano przebudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na ul. Drawieńskiej i Jagielly (wymieniono czterdziestoletnie rury wykonane z materiałów: stal na rury wykonane z materiału: żeliwo sferoidalne); zakupiono: system na wiejskich ujęciach wody (w 2018 r.), czujniki przepływu i ciśnienia służące do rejestrowania sieci wodociągowej w miejscowości Choszczno (w 2020 r.), urządzenie do prawidłowego doboru wodomierzy METROLOG (2016 r.), wykonano audyt energetyczny dla SUW Choszczno (2023 r.). Sprawozdanie to pozwoliło ocenić i zaplanować dalsze etapy prac planowanych w poszczególnych strefach podziału sieci w miejscowości Choszczno w celu oszczędności energetycznych.

(akta kontroli str. 819)

Realizacja w latach 2016-2020 zadania pn. przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej ul. Jagielly-Dąbrowszczaków (Drawieńska) oraz zainstalowanie systemu monitoringu na sieci wodociągowej (w 2018 r. i 2020 r.).

⁹² Rozchód wewnętrzny.

pozwoili Spółce zmniejszyć koszty eksploatacji i usuwania awarii na sieci w 2016 r. (w porównaniu do 2014 r.) o 204,4 tys. zł netto a liczbę awarii o 71%, a w 2019 r. po realizacji II etapu o 317,2 tys. z netto a liczba awarii ponad pięciokrotnie⁹³ (o 556%) w porównaniu do 2014 r.

(akta kontroli str. 399-401)

Dyrektor wyjaśnił: *Jednym z działań podejmowanych w celu ograniczenia strat wody przez Spółkę jest stały monitoring danych odczytanych z programu PMAC PLUS i PROCES 2. (...) Podczas analizy wykresów wody surowej pobranej oraz wody uzdatnionej widoczna jest ponadnormatywna produkcja wody co wskazuje na możliwość awarii lub jej kradzież. (...) W okresie objętym kontrolą MPGK zaobserwowało awarię sieci wodociągowej w miejscowości Choszczno 16.10.2023 r. pracownik ZWiK zajmujący się obsługą programu PROCES 2 o godz. 6:52 zaobserwował znaczne zwiększenie przepływu wody uzdatnionej wtłoczonej do sieci. Pracownik poinformował przełożonego o zaistniałej sytuacji, po czym podjęto interwencję w celu zlokalizowania oraz naprawy awarii. Zaistniałą sytuację można zaobserwować na danych archiwalnych programu PROCES 2.*

(akta kontroli str. 822-826)

Dyrektor wyjaśnił również: (...) *Spółka prowadzi modernizację (naprawy) posiadanych urządzeń wodociagowych i kanalizacyjnych na podstawie wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i kanalizacyjnych, a także realizuje bieżące naprawy i awarie. (...) Koszty usuwania awarii i remontów na lata: 2021 r.– 68 598,69 zł, 2022 r.– 77 621,06 zł, 2023 r. – 111 913,58 zł.*

(akta kontroli str. 4, 567, 570, 827)

2.4. W okresie objętym kontrolą MPGK nie przeprowadzało kontroli przewidzianych w art. 28 ust. 1-2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę oraz nie składało zawiadomień w sprawach określonych w art. 28 ust. 1 ust. 2 ww. ustawy.

(akta kontroli str.4, 7, 901)

Zastępca Dyrektora wyjaśnił: *MPGK w latach 2021 -2023 nie przeprowadzało kontroli uszkodzeń wodomierzy głównych, plomb oraz zaworów odcinających zgodnie z art. 28 ust. 1 -2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Wszelkie prace związane z wymianą (legalizacją, wymianą ze względu na awarię) wodomierzy odnotowywane są przez pracowników ZWiK na protokołach wymiany wodomierza, a następnie przekazywane do BOK (biuro obsługi klienta). Biuro prowadzi elektroniczny rejestr wymiany wodomierzy, legalizacji protokołów. Do systemu UNISFOT wprowadzane są jedynie dane dotyczące adresu klienta, numeru wodomierza, jego średnicy oraz daty wymiany. Protokoły wymiany w formie papierowej „zabierane” są do segregatorów i przechowywane przez okres 5 lat.*

W obecnej chwili ze względu na rodzaj oraz jakość zainstalowanych wodomierzy nie ma możliwości określenia sytuacji związanej z kradzieżą wody przez klientów. Spółka przechodząc na system zdalnego odczytu przeprowadza wymianę wodomierzy wraz z modulem radiowym umożliwiającym informowanie przedsiębiorstwa m. in. o wykryciu kradzieży wody przez klienta, przepływie wstecznym, ingerencji w wodomierz oraz wycieku wody za wodomierzem.

(akta kontroli str. 7, 901)

2.5. W latach 2021 – 2023 MPGK nie było kontrolowane przez gminę oraz inne instytucje w zakresie działalności związanej ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę, w tym stratami wody. Rada Nadzorcza⁹⁴ MPGK w okresie objętym kontrolą nie zajmowała się bezpośrednio sprawami związanymi ze zbiorowym zaopatrzeniem

⁹³ Ze 128 w 2014 r. do 44 w 2019 r.

⁹⁴ Dalej: RN.

w wodę i odprowadzaniem ścieków, w szczególności stratami wody.

(akta kontroli str. 4, 8, 902-903)

Prezes każdego roku przedkładał Radzie Nadzorczej sprawozdanie z realizacji celów zarządczych⁹⁵. RN w uchwałach⁹⁶ stwierdzała stopień realizacji celów zarządczych określonych na dany rok i ustalała wysokość należnego Prezesowi Zarządu wynagrodzenia zmiennego za dany rok. Realizacja celów zarządczych za lata 2021-2022 kształtowała się odpowiednio na poziomie 70%; 30%. Uchwała w sprawie realizacji wyznaczonych celów zarządczych za rok 2023 zostanie podjęta po zapoznaniu się i zaopiniowaniu przez Radę Nadzorczą sprawozdania Prezesa Zarządu z realizacji celów zarządczych w roku 2023. Nastąpi to po sporządzeniu sprawozdania z badania sprawozdania finansowego Spółki przez Biegłych Rewidentów do dnia 30 czerwca 2024 r.

(akta kontroli str. 904-395)

2.6. Na obszarze działania MPGK ustanowiono, decyzjami Dyrektora Zarządu Zlewni Wód Polskich w Stargardzie⁹⁷, 13 stref ochronnych obejmujących tereny ochrony bezpośredniej ujęć wody podziemnej będących własnością MPGK, położonych w gminie Choszczno w obrębach: Gleźno⁹⁸, Zwierzyn⁹⁹, Golcza¹⁰⁰, Piasecznik¹⁰¹, Raduń¹⁰², Radaczewo¹⁰³, Stary Kulkum¹⁰⁴, Korytowo¹⁰⁵, Wardyń¹⁰⁶, Choszczno¹⁰⁷, Zamećin¹⁰⁸, Suliszewo¹⁰⁹, Wysokie¹¹⁰. Właściciele ww. nieruchomości i ujęć wody zobowiązani zostali m.in. do ogrodzenia terenu ochrony bezpośredniej, umieszczenia tablic zawierających informację o ustanowieniu strefy ochronnej oraz ich stałej konserwacji. Na terenie ochrony bezpośredniej zakazano użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.

(akta kontroli str. 959-1015)

Przeprowadzone oględziny trzech stref ochrony bezpośredniej, zlokalizowanych w obrębie SUW Suliszewo, Wardyń i Golcza potwierdziły że MPGK przestrzegało obowiązków dotyczących oznaczania stref ochronnych ujęć wody, ich ogradzania i zagospodarowania terenu.

(akta kontroli str. 943-958)

Spółka nie przeprowadzała kontroli sieci wodociągowej, w tym: okresowej, przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane, co opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 4, 938-942)

2.7. Koszty bezpośrednie produkcji wody na cele zaopatrzenia w wodę¹¹¹:

⁹⁵ Osiągnięcie zysku netto (waga 40%), osiągnięcie zwiększenia wartości przychodów z działalności operacyjnej w ujęciu rocznym (waga 30%), osiągnięcie prawidłowych następujących wskaźników finansowych: a) wskaźnik rentowności sprzedaży, b) wskaźnik płynności finansowej, c) wskaźnik złotej reguły finansowej.

⁹⁶ Uchwały: nr 1/2022 z 29 czerwca 2022 r. i nr 1/2023 z 19 czerwca 2023 r.

⁹⁷ Dyrektor Zlewni, działając z urzędu wszczął postępowanie o ustanowieniu stref ochronnych.

⁹⁸ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 68/1 i nr 69.

⁹⁹ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 147.

¹⁰⁰ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 78.

¹⁰¹ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 317.

¹⁰² Składającego się ze studni nr 1a i 2 zlokalizowanych na działce nr 231.

¹⁰³ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 188/3 i nr 195/4.

¹⁰⁴ Składającego się ze studni nr 1 i 2 zlokalizowanych na działce nr 144/5 i nr 158.

¹⁰⁵ Składającego się ze studni nr 1, 2 i 3 zlokalizowanych na działce nr 206/17 i nr 338.

¹⁰⁶ Składającego się ze studni nr 2 i 2 zlokalizowanych na działce nr 165/9 i nr 165/32.

¹⁰⁷ Składającego się ze studni nr 1, 2, 3b, 4b, 7ba, 8, I, II i III zlokalizowanych na działce nr 145.

¹⁰⁸ Składającego się ze studni nr 1 i nr 2 zlokalizowanych na działce nr 71/2 i nr 224.

¹⁰⁹ Składającego się ze studni nr CW-2, SG-3 i SG-4 zlokalizowanych na działce nr 538/8 i nr 871/7.

¹¹⁰ Składającego się ze studni nr SW-1 zlokalizowanej na działce nr 16.

¹¹¹ Uwzględniające jedynie: koszty opłaty zmiennej za pobór wody, koszty energii, koszty uzdatniania wody uwzględniające proces dezynfekcji (Na Stacji Choszczno zainstalowano system wykorzystujący elektrofizyczną technologię jonizacji wody. Przy pomocy jonów srebra i miedzi woda po procesie oczyszczania na filtrach ciśnieniowych pośpiesznych przepływa przez urządzenia zwane jonizatorami, gdzie w procesie elektrolizy do wody

- w 2021 r. wyniosły 408,4 tys. zł, w tym koszt produkcji wody utraconej 64,5 tys. zł. Koszt wody utraconej stanowił 15,8% kosztów bezpośrednich poniesionych na produkcję wody w danym roku,
- w 2022 r. wyniosły 748,9 tys. zł, w tym koszt produkcji wody utraconej 187,2 tys. zł. Koszt wody utraconej stanowił 25% kosztów bezpośrednich poniesionych na produkcję wody w danym roku,
- w 2023 r. wyniosły 666,7 tys. zł, w tym koszt produkcji wody utraconej 163 tys. zł. Koszt wody utraconej stanowił 24,4% kosztów bezpośrednich poniesionych na produkcję wody w danym roku.

Sumaryczne koszty bezpośrednie, jakie poniosła Spółka w latach 2021- 2023 na wyprodukowanie wody utraconej wynosiły 414,6 tys. zł. Średni koszt wytworzenia 1 m³ wody utraconej jak i niedochodowej (uwzględniającej zużycie na cele własne) wynosił w 2021 r. 0,40 zł, 0,69 zł w roku 2022 oraz 0,59 zł w roku 2023 biorąc pod uwagę jedynie koszty bezpośrednie. W odniesieniu do obowiązującej w tym czasie taryfy (średnia cena m³ wody w 2023 r. wynosiła 6,52 zł) stanowił on odpowiednio: 9,1 % ceny wody.

(akta kontroli str. 1016-1017)

Dyrektor wyjaśnił: *Spółka nie określiła optymalnego poziomu strat, poniżej którego dalszy proces ich redukcji był nieopłacalny z ekonomicznego punktu widzenia, nie szacowała w jaki sposób straty wody wpłynęły na cenę wody. Spółka nie oszacowała w jaki sposób straty wody wpłynęły na jednostkową cenę wody. Straty wody są częścią składową, które wchodzi na całkowity koszt ceny wody. Inne koszty stanowią koszty stałe związane z amortyzacją, wynagrodzeniami, inwestycjami, kosztami finansowymi, kosztami amortyzacji kredytów itd. Koszty związane ze stratami wody stanowią niewielką część całkowitych kosztów wchodzących na cenę wody i są zależne od ilości wyprodukowanej wody w stosunku do wody sprzedanej. Spółka nie podejmowała nigdy analiz pod kątem ustalenia „optymalnego poziomu strat”, tym niemniej bazując na literaturze fachowej przyjmuje się, że straty wody na poziomie do 18% są optymalnym poziomem strat. Jeśli chodzi o wpływ strat wody na cenę wody, to Spółka nie prowadziła dokładnych analiz. Koszty energii i materiałów, to koszty, które składają się na cenę wody. Kalkulacja tych wartości była prowadzona na etapie opracowywania taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Na podstawie tabel załączonych do wniosku taryfowego możliwe jest oszacowanie, w jakim stopniu koszty te wpływają na cenę wody na przestrzeni poszczególnych lat. Średnio koszty te stanowią ok. 27 % ceny wody.*

(akta kontroli str. 563, 567, 1018-1019)

2.8. W kontrolowanym okresie Zakład sporządzał i przekazywał terminowo do GUS sprawozdania M-06 Sprawozdania o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych za każdy rok objęty kontrolą.

(akta kontroli str. 1020-1025)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

MPGK nie poddawało sieci wodociągowej kontroli okresowej przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawo budowlane.

(akta kontroli str. 4, 938)

wymywane (dozowane) są jony srebra i miedzi. Miedź reaguje z białkami enzymatycznymi powodując ich inaktywację i tym samym blokując syntezę związków koniecznych do prawidłowego funkcjonowania komórek bakteryjnych. Srebro wnika do wnętrza komórki bakteryjnej i wywołuje efekt kurczenia się błony cytoplazmatycznej i uszkodzenia DNA bakteryjnego, czego wynikiem jest utrata zdolności do replikacji, co prowadzi do śmierci komórki. Metoda dezynfekcji została uruchomiona po modernizacji SUW Choszczno w 2018 r. i zabezpiecza wodę przed skażeniem mikrobiologicznym).

Zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli okresowej, co najmniej raz na 5 lat.

Dyrektor wyjaśnił: *Spółka nie dokonywała bieżących kontroli wszystkich sieci, ze względu na brak możliwości technicznych przeprowadzenia takich przeglądów. Spółka informuje o braku niezbędnych informacji o procesie przebiegu takich przeglądów technicznych – zakres. Literatura wspomina o wykonaniu odcinkowych prób szczelności oraz o przeprowadzeniu badania teoretycznych wycieków. Koszt takiego przedsięwzięcia to ok. 120 000 zł netto tylko dla sieci wodociągowej na terenie miasta Choszczno. Dodatkowo należy wspomnieć, iż Spółka opisywała fakt o braku inwentaryzacji swojej sieci oraz opisywała stan techniczny sieci wodociągowej ze względu na jej wiek. Dokonanie przeglądu poprzez próby ciśnienia mogłoby doprowadzić do dużej ilości awarii. Należy również wspomnieć o fakcie, że podczas dokonywania prób ciśnienia niezbędne jest wyłączenie danego odcinka sieci wodociągowej co skutkować będzie brakiem możliwości dostawy wody do odbiorców na czas przeprowadzenia prób a także na czas płukania sieci wodociągowej po przeglądzie. Zgodnie z Regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków obowiązującego na terenie Gminy Choszczno podczas planowanych prac, przy których odbiorcy będą mieli przerwę w dostawie wody należy zapewnić odbiorcom zastępczy punkt poboru wody oraz wskazać jego lokalizację. Ustawodawca w art. 62 ust 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane nie wskazał jednoznacznie sposobu dokonania przeglądów technicznych sieci wodociagowych.*

(akta kontroli str. 562, 566, 570)

NIK zauważa, że prowadzenie kontroli elementów podziemnych sieci wodociagowych jest możliwe, w szczególności w oparciu o zasoby techniczne będące w posiadaniu przedsiębiorstwa, w tym o system monitoringu systemów wodociagowych oraz posiadane urządzenia (m.in. kolerator, detektor), a na przedsiębiorstwo został nałożony ustawowy obowiązek przeprowadzania okresowych kontroli sieci wodociagowych.

OCENA CZĄSTKOWA

Wartość procentowego wskaźnika strat wody była w badanym okresie podwyższona i wyniosła 15,8% w 2021 r., 25% w 2022 r., 24,4% w 2023 r. W celu ograniczenia strat wody Spółka m.in. rozpoczęła na terenie Gminy montaż wodomierzy ze zdalnym odczytem oraz wyeliminowała rozliczenie ryczałtowe. Były to działania właściwe, chociaż nie w pełni skuteczne i nie wpłynęły na obniżenie wskaźników strat wody.

Spółka rzetelnie podejmowała działania w celu ograniczenia awarii sieci wodociagowej, w całym okresie objętym kontrolą zdarzyły się tylko dwie awarie trwające powyżej ośmiu godzin, co stanowiło 2,2% wszystkich awarii. W latach objętych kontrolą średni wskaźnik intensywności uszkodzeń pozostawał na niskim poziomie i wynosił od 0,13 do 0,15, a średni czas usuwania awarii od 1,7 do 2,4 godziny czas. Spółka, mimo że nie obliczała wskaźnika awaryjności, rzetelnie rejestrowała awarie i czas jej usunięcia.

MPGK rzetelnie sporządzało bilans wody, który stanowił podstawę do określenia strat wody. W celu ograniczenia strat wody Spółka rozpoczęła na terenie Gminy montaż wodomierzy ze zdalnym odczytem oraz wyeliminowała rozliczenie ryczałtowe („ryczałtowy” stanowili 0,6 % wszystkich odbiorców wody).

Zużycie wody na potrzeby własne przez Spółę było wysokie ale wykazywało tendencję malejącą i kształtowało się na poziomie od 15,8% w 2021 r. do 14,6% w 2023 r.

Strefy ochronny bezpośredniej ujęć wody (trzech poddanych oględzinom) były ogrodzone oraz prawidłowo oznaczone i zagospodarowane.

Stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość polegała na niepoddawaniu kontroli okresowej sieci wodociagowej przeprowadzanej przynajmniej raz na pięć lat, o której

mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Uzyskiwanie przedłużenia pozwolenia wodnoprawnego przed jego wygaśnięciem.2. Przeprowadzanie kontroli sieci wodociągowej o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane przynajmniej raz na pięć lat.

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
-------	---

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń	Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.
--------------------------------	---

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykonania wniosków	Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.
---	--

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 14 maja 2024 r.

Kontroler
Małgorzata Chabiniak
główny specjalista kontroli państwowej
.....
podpisano elektronicznie

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor
z up.
Bogusław Wójcik
p.o. Wicedyrektor Delegatury
.....
podpisano elektronicznie